

gradual šele potem, ko je bralec končal berilo v domačem jeziku. S primeri ni treba nadaljevati, ker jih vsak pozna dovolj.

Ker mašnik voditelj celotnega obreda spet ne sme dopustiti, da bi bil od ljudi ali zbora popolnoma odvisen (posebno, če bi zbor pel brez ozira na potek maše), zato je bilo že tolikokrat ponovljeno navodilo, naj se mašnik dogovori z vsemi sodelavci, kako bodo mašo izvedli. Hkrati s podrobnimi navodili se mora tudi potruditi, da bi vsem sodelavcem, tudi glasbenikom in pevcem, poskrbel pravo liturgično vzgojo (prim. člen 115 liturgične konstitucije).

U času ko bomo uvajali vedno več novosti v skladu s postopnim izvajanjem liturgične konstitucije, bo tako sodelovanje še bolj nujno, da bo vsaka maša res Bogu v čast in navzočim v spodbudo.

Marijan Smolik

P. LOMBARDI: SVEČENIČKA TAJNA

Veliki isposnik i asketa Pijo XII govorio je o novom, boljem svijetu. I radio za nj. U istu svrhu Ivan XXIII sazvaio je II Vat. sabor, a Pavao VI ga nastavio. O tom svijetu po Americi govori i piše biskup Fulton Sheen, Po Evropi i Aziji to čini P. Johann Lepich D. I. Posebno po Italiji govori o obnovi svijeta poznati P. Ricardo Lombardi D. I. A svojom knjigom o obnovi crkvenih vrhova uzbudio je sve saborske oce. Ovdje donosimo njegov govor upućen svećenicima svega svijeta.

Svećenici, braćo moja! Među svim govorima u našem siromašnom osvajalačkom pohodu ljubavi, među svim zborovanjima, najvažniji je govor upravljen svećenicima.

Uvijek, kad govorim svećenicima, hvata neki strah. Govoriti službenim predstavnicima Boga na zemlji vrijedno je da probudi u svakome neki strah. Ali ja sebe bodrim. Ja naime shvaćam da i svećenicima mora netko govoriti... I onda osjećam da moram zaboraviti na svoje osobno siromaštvo. I to potpuno moram sebe zaboraviti. I ja molim Isusa da On jedini govori. On koji je osobno svakoga od nas pojedinačno odabrao. On koji nas posebnom ljubavlju ljubi.

I

Potrebni su svećenici, ljudi Božji. Temeljna misao koju Isus želi uklesati u naš duh i u naše srce, jest — kako se barem meni čini — ova: »Braćo, današnji svijet mora se

promijeniti. A da se ovaj svijet mogne promijeniti, potreban je Isus. A Isus će se vratiti u današnjicu preko svojih svećenika! Jednom riječju: Mi smo Isusu potrebni!

Prema današnjem stanju svijet ne će moći ni koraka naprijed poći bez Isusa. Živimo u jednoj krizi, u jednoj strašnoj krizi, a svaka kriza čeka rješenje. Za sreću na zemlji je potrebno Isusovo Evanđelje. Ali tko će vratiti Isusa suvremenom čovjeku? Tko drugi, ako ne mi, Isusovi javni zastupnici?

Naša je odgovornost: prvo izvanredno pogodan položaj za svećeničko djelovanje i drugo izvanredna dužnost odgovoriti ovom položaju.

Mnoge se misli pojavljuju čovjeku i mi bi ih sve ovdje morali obrađivati. Bilo bi lijepo govoriti o potrebi međusobnog jedinstva, bez ikakve sebičnosti, te o potrebi jednog zajedničkog aktivnog nacerta kojim bi se postiglo snažnije i prodornije djelovanje. Jedno svakako stoji: Ne smijemo bilo kako djelovati i raditi. Moramo zajednički pretresti potrebe našeg vremena i odmah povući bilansu svih sila, kojima raspolažemo. I konačno morali bismo se složiti u razdiobi ovih snaga na najpotrebnije zahtjeve da tako dobijemo strategijski nacrt koji može postići pobjedu u borbi za spas svijeta. Morali bi govoriti o mnogim stvarima. Ali meni se ipak čini da postoji nešto mnogo važnije od svega toga. Radi kratkoće vremena primorani smo ovome dati prednost ispred svega drugoga. Tko će spasiti svijet? Isus! A kroz koga, preko koga će Isus spasiti svijet? Po svećenicima! Šta slijedi iz toga? Bezuvjetna potreba, da se svećenici istinski i intimno ujedine s Isusom!

Kanal može biti vrlo lijep i može imati mnoge manje kanale razdijeljene na polju za natapanje. Ali ako je rastavljen od izvora, ostaje samo suho korito i suho polje. Električni transformator, ako je odvojen od centrale, makar imao na tisuće žarulja, ne će moći dati ni tračka svijetla. I grančica može biti vrlo lijepa, ali ako je odrezana od stabla, mora uvenuti i ne će donijeti ploda. Sam Isus je rekao da će se po svećenicima moći spasiti svijet jer je to zamisao Božja, ali mi ćemo moći spasiti svijet samo onda, ako budemo s Isusom i toliko koliko budemo s njim sjedinjeni. Odijeljen od Isusa naš svećenički rad ništa ne vrijedi. Ništa, baš ništa!

Ono što današnji svijet očekuje jesu ljudi izdignuti nad drugima, nad onima koji se u svojim brigama skoro utapaju.

Ljudi koji će se držati Boga i tako mnoge brodolomce, mnogu braću spasiti iz opasnih valova. Današnji svijet treba Isusa, ali taj svijet ne može sam naći put do Njega. Zato su potrebni svećenici koji Isusa doživljaju u svojoj nutrini. Još više: koje je sam Isus osvojio tako da od Njega žive. Potrebni su svećenici, ljudi Božji u punom smislu riječi. Ljudi Božji koji potpuno pripadaju Bogu, koje je Bog uzeo u svoj posjed. U ovom trenutku, kojemu je svrha kleru pokazati put do obnove, dopustit ćete mi da vam u posebnom aspektu upravljam korake koji će vas voditi do sjedinjenja s Isusom jer baš je On tajna uspjeha u našem radu.

Ako s Isusom nismo sjedinjeni, ne ćemo ništa postići, a ako smo s Njim tijesno povezani, sve ćemo postići. Na ovom sjedinjenju počiva uspjeh duhovne pastve koju očekuje današnje vrijeme.

II

Braćo, znamo li moliti?

Put do sjedinjenja s Isusom jest put naše molitve. Po molitvi se naša duša sjedinjuje s Isusom. Napredak u molitvi pokazuje napredak u sjedinjenju s Isusom. Braćo, znamo li moliti? Poznamo li stubište molitve, preko kojega se duša penje da konačno postane oruđe koga će Isus slobodno upotrijebiti?

1. USMENA MOLITVA

Prvi stupanj molitve svi poznajemo. To je usmena molitva. Mi upotrebljavamo obrasce koje je drugi zamislio i napisao. Čitamo te obrasce ili ih opetujemo napamet i nadamo se da ćemo tim opetovanjem probuditi u svom srcu one osjećaje koji prate takve molitve.

Pazite: To nije molitva ako je ne upravljaju i ne prate nutarnji čini volje! Nije molitva ako se samo izgovaraju riječi. Potrebni su nutarnji poticaji volje. To je najjednostavniji način molitve, pa i neškolorani ljudi mogu tako moliti. A Crkva, koja je vrlo mudra, želi da svi svećenici mole barem ovim načinom. Pa i onda kad je duša sposobna i za viši stupanj molitve, Crkva želi da svaki svećenik svaki dan posveti neko vrijeme usmenoj molitvi. Molimo Brevijar, prikazujemo svetu Misu koja se uglavnom sastoji iz usmenih molitava, a osim toga imamo pripravu i zahvalu za svetu Misu, pa Krunicu i različite druge dnevne molitve.

Ali to će biti samo onda molitva, ako je pratimo nutarnjim poticajima volje, ako se duša doista vine do Boga, ako misli na Boga, ako se pred Bogom ponizi, ako Boga ljubi. Molitva je samo onda molitva ako postoje ovi nutarnji čini. Pri tome doduše nije potrebno da se prati riječ po riječ, ali se mora dizati srce k Bogu jer inače ne bi bila molitva. Ja to govorim pred svećenicima s nekom boli u srcu jer se bojim da mnogi od nas koji su prema zakonu Crkve dužni obavljati ove molitve, da ih obavljaju, ali ta se molitva jedva može nazvati molitvom. Tko se kod molenja Brevijara zadovolji samo tim da očima pređe preko pisanih redaka i miče usnama, taj nekako ispunja slovo zakona, ali tu ne može biti ni govora o molitvi. Ova žalosna konstatacija, ponavljam, prouzrokuje veliku bol. Ako cijele satove posvetimo ovim formulama i ako ništa drugo ne činimo nego samo čitamo, onda gubimo vrijeme i pravo se ne možemo. Dugi sveti časovi propadaju!

2. MISLENA MOLITVA

Usmena molitva ima toliku vrijednost koliko je prate čini volje. Zato će duša koja se vježbala u usmenoj molitvi sama od sebe preći na drugi stupanj: k molitvi koja nije toliko vezana na riječi drugih nego joj je glavna svrha probuditi nutarnje poticaje. Duša će dati prednost onome što je odlučujuće za molitvu te će mnogobrojne formule ostaviti.

Ali pitanje je kako da u sebi probudimo takve poticaje. Odgovarajući ljudskoj psihologiji ovakvi čini volje nastaju ako je razum uvjeren da mora na neki način vjerovati. Volja ništa ne zahtijeva što razum nije prije upoznao. Zato je potrebno da i u molitvi činu volje prethodi čin razuma.

Drugi stupanj molitve jest diskurzivna molitva, nazvana razmatranje. Ona ima dva dijela koji su međusobno povezani. Najprije dolazi rad razuma, promatranje našeg duha, a kad se naša duša preko ovih misaonih puteva uvjerila, onda slijedi drugi koji je najvažniji dio u ovoj molitvi. To je čin volje. U diskurzivnoj molitvi razmišljamo o velikim kršćanskim istinama: o raj, paklu, smrti, kratkoći ljudskog života i t. d. Drugi opet put razmišljamo o tajnama Isusova života... Drugim riječima: mi razmatramo, razmišljamo. To je zapravo diskurzivni dio. Onda tek slijedi prava molitva, a to su čini poniznosti, kajanja, pouzdanja, predanja,

dobre nakane ... Jednom riječi prava molitva koja je nastala na poticaj razmatranja. Posebno naglašavam da je molitva onaj drugi dio. Diskurzivna će molitva biti tim savršenija ako preko kratkog razmatranja uspijemo potaknuti volju na djelovanje. Put molitve koji će se u dušama razviti bit će ovaj: razmatranje će se sve više potiskivati u pozadinu da se tako što više razviju čini volje. Pomislimo ujedno kakav se razvoj događa u razmatranju i razmišljanju čovjeka koji je tek svoj duhovni život započeo. Kad laicima držimo duhovne vježbe, onda im govorimo cijeli sat, a ostavljamo ih da mole samo nekoliko minuta i možda neki od njih iza dvije-tri minute ne znaju šta bi rekli ... Duše koje su u molitvi napredovale, razmišljaju samo kratko vrijeme, možda traže poticaj u kakvoj knjizi, a onda prelaze na pravu molitvu, k činima volje. Napredak će biti jedva primjetan: duša ne će ništa primjetiti, da svaki dan ograničuje diskurzivni dio molitve. Ali to će djelovati tako da nam knjige razmatranja koje su nam se sviđale ne će više pružati ne znam kakav ugođaj.

U početku su knjige morale podupirati dugi rad našeg duha time što su na široko iznosile tumačenja za razmatranja. Kasnije se duhovni rad sve više ubrzao, postao sintetičniji, a opširna štiva više ne koriste. Sad nam možda više gode kratke misli, koje odgovaraju našem novom načinu razmatranja.

3. ČUVSTVENA MOLITVA

Idemo još dalje. Najprije je razmatranje bilo kompleks razmišljanja, te je imalo kao zaključak jedan ili drugi kratki trenutak prave molitve. Dugom vježbom postizava se baš protivno. Dostatno je kratko razmišljanje, možda i samo čitanje kratke rečenice iz Evandjelja, možda samo pogled na Križ i već počinje duša vježbu volje. Ako ovo postane običajem, onda možemo govoriti o trećem stupnju molitve: o čuvstvenoj molitvi.

Ovaj razvoj je trajan i nije moguće prelaziti od jednog stupanja i odrediti drugi. O jednoj tački svakako ne možemo sumnjati. Kad je djelovanje razuma to jest diskurzivni dio spao na najmanje, odmah duša počinje pravu molitvu i prelazi k činima volje. Ova je molitva mnogo bolja i od diskurzivne.

Gledam Križ i mislim: Isus je za mene umro na Križu ... I već starljam upit? Šta činim ja za Njega? — Gospodine Isuse kako sam nemaran u Tvojim službi?! Ovako ne smije više biti!

Pogled na betlehemsku špilju: Isusu je tako siromašan ..., a ja? U dušama koje su dugo vremena vježbale diskurzivnu molitvu koje su napunjene ovim istinama i nema potrebe da ih proširuju, razvijat će se pod utjecajem Božje milosti čuvstvena molitva. Ipak ne bih želio da se riječ »čuvstvena« shvati samo kao osjećaj. Ne! Osjećaj može postojati, ali ova molitva može postojati i bez njega. Osjećaj ne čini čuvstvene molitve. Čuvstvo koje se ovdje podrazumijeva proizlazi iz volje, iz one volje koja je jedina sposobna griješiti, i koja je jedina, ako se obrati Bogu, sposobna da izvršava najuzvišenija djela.

Čuvstvena molitva: to su dobri čini volje koja se slobodno ujedinjuje s Isusom s potpunom svijesti i po jasnom razmišljanju, koja dugo ustraje u jednoj odluci, dugo boravi u zajednici s Bogom. Ja sam čvrsto uvjeren da među svećenicima koji su u molitvi vjerni postoje mnogi koji su od Boga na ovaj način pozvani. Razmatranja u knjigama njima više ne gode, osjećaju umor u razmatranju. Ali ne radi površnosti ili lijenosti, nego što je njihova volja odmah užarena od čuvstava. Neka ih ovo ne uznemiruje. Neka samo tako nastave a dugo razmišljanje neka ostave ... Samo naprijed: ovako je dobro! Međutim njihova poteškoća bit će u drugom: kako započeti da se dugo ostane u ovim činima volje kad se zna da volju potiče svijetlo spoznaje? Kako ćemo uspjeti da ustrajemo u čuvstvima kad naša psihologija zahtijeva uvijek da čuvstvo bude vođeno od spoznaje? Uistinu, volja sa odmah pokreće čim počnemo moliti, ali kako ćemo postići da dulje ustrajemo u ovim činima?

Htio bih ovim dušama pokazati praktična sredstva koja mogu koristiti mnogima. Put molitve je u stvari put sve veće jednostavnosti. Duša koja se vježba samo u usmenoj molitvi osjeća potrebu stalno umnažati oblike svoje molitve. Ona se služi deveticama, osminama, te molitvama upravljenim na razne svece. Ako se duša digne na stupanj diskurzivne molitve, onda ona voli ovakvu raznolikost: svaka duša možda knjiga koja odgovara ovom vremenu, možda knjiga knjige obično odgovaraju njihovu duševnom stanju. To je posjeduje jednu, dvije ili tri knjige za razmatranje, a te

koja izvađa razmatranje u ovom opsegu i u ovoj metodi koja je prikladna dotičnoj duši. Ako je duša doprla do čuvstvene molitve, onda joj nijedna knjiga ne godi. Zato bih ja predložio da svatko sebi sastavi kratki molitvenik od osobnih molitava. Pitanje je samo na koji način. U Sv. Pismu, u Liturgiji, u knjižici Nasljeduj Krista i u drugim tako dragim knjigama kršć. pobožnosti ima rečenica koje su kratke a ipak koje prouzrokuju mnoštvo duhovnih čina: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.* Tko ne osjeća u ovim riječima izraz kajanja i poniznosti?! Oče, sagriješio sam protiv neba i Tebe! Nisam dostojan da se nazovem tvojim sinom! Tko ne osjeća ovdje bogatstvo svih onih osjećaja koje osjeća sin na povratku u očevu kuću koju je bio napustio. — *Pater, peccavi in coelum et coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus!* I opet: *Mane nobiscum, Domine, quoniam advesperascit et inclinata est jam dies.* Svi me ostavljaju. Sve je gorčina oko mene. Sve prolazi. Ostani kod nas, Gospodine! *In te Domine speravi, non confundar in aeternum!*

Mnogo ovakvih izraza postoji. Bez sumnje svaki od vas pozna neke izraze koji u vašim dušama prouzrokuju duboki odjek. Zato baš savjetujem: Sastavimo ovakvu knjižicu. Neka ima 15—20 strana. Na svakoj strani napisati jedan od važnijih osjećaja: poniznost, kajanje, klanjanje, otklanjanje grijeha, trpljenje, predanost, bratska ljubav, predanost Božjoj Providnosti, pouzdanje i t. d. . . . Što već želite! Na ove strane onda napisati izreke koje odgovaraju našem srcu.

Kad smo u molitvi tako daleko došli da svako razmatranje probudi u nama jedno od ovih čuvstava, onda ćemo otvoriti ovu knjižicu, polako ponavljati ove rečenice. I po više puta. Ponavljana rečenica glas je vlastitog svetog osjećaja. U stvari tako biva kao kad se u vatru bacaju drva, jedno za drugim, da se uzdržava vatra. To je način molitve koju nas je sam Isus naučio, kad je bio u Getsem. vrtu neprestano ponavljajući: Oče, ako je moguće, neka me mimoide ovaj kalež. Ali ne moja, nego Tvoja neka bude volja!

(Nastavit će se)

Preveo Dr SREČKO BOŠNJAK